

Bendradarbiavimas su nebiudžetiniais švietimo paslaugų teikėjais

---

Rekomendacijos Utenos rajono savivaldybei

Įžanga

- 2019 – 2020 m. *Pilietinės visuomenės institutas* ir *Europos namai* atliko tyrimą apie švietimo paslaugų perdavimą Lietuvos savivaldybėse.
- Atlikta 12 savivaldybių statistinių duomenų analizė¹, 4 savivaldybėse surengtos grupinės ekspertų diskusijos su vietos politikais, savivaldybių administracijų ir vietos NVO atstovais².
- Tyrimas atliktas, įgyvendinant Nacionalinio švietimo NVO tinklo projektą „Naujoji švietimo paradigma konkurencinėmis sąlygomis“, finansuojamą ES lėšomis.

Sprendžiama problema ir tikslas

- Strateginiuose valstybės dokumentuose, pavyzdžiui Nacionalinėje pažangos programoje (taip pat Lietuvos strategijoje „Lietuva 2030“, XVII LR Vyriausybės programoje ir jos priemonių plane), buvo numatyta iki 2020 m. nebiudžetiniams teikėjams perduoti 15 proc. viešųjų paslaugų. Nepaisant to, šie procesai strigo, o švietimo srityje paslaugų perdavimas 2018 m. pasiekė 2,86 proc. (NIPC duomenys*).
- Atsižvelgiant į deklaruojamų tikslų ir faktinės situacijos atotrūkį, tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kokios pagrindinės kliūtys kyla, perduodant švietimo paslaugas Lietuvos savivaldybėse, identifikuoti egzistuojančias gerąsias praktikas ir suformuluoti atitinkamas rekomendacijas**.

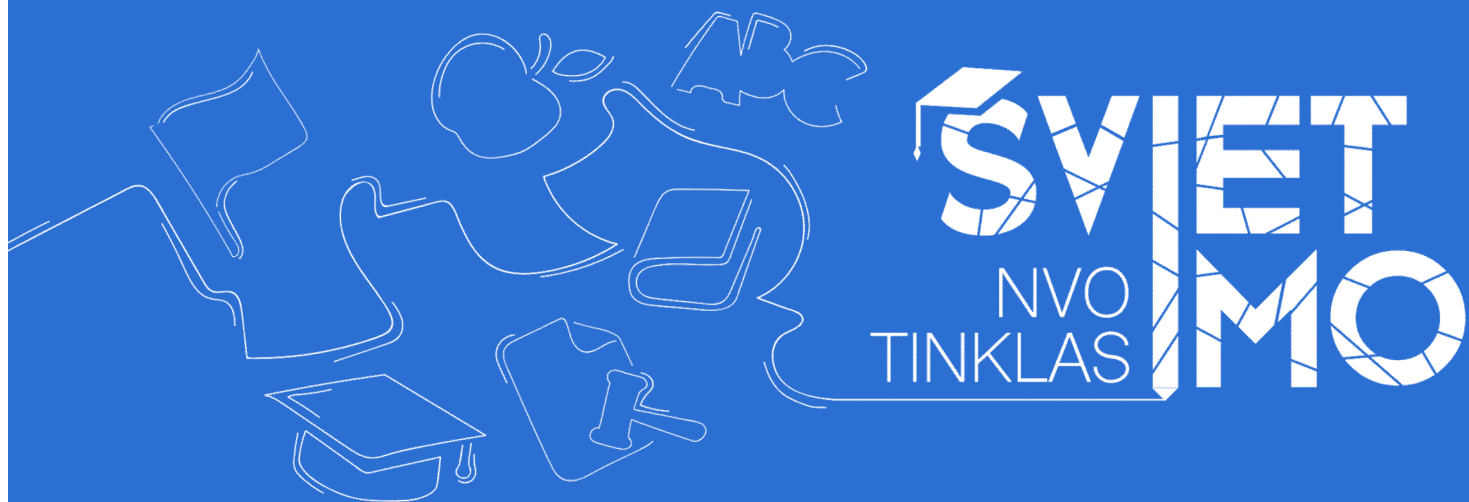
* http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_diagramos_2019-11-27_15_25_00.pdf

** Šiame tyrime biudžetinės įstaigos apibrėžiamos įskaitant ir viešąsias įstaigas, kurias kontroliuoja valstybės ar savivaldybių institucijos.

Bendros tendencijos

- Iširtos **savivaldybės yra atviros nebiudžetinių teikėjų įtraukimui** į švietimo paslaugų tiekimą, tačiau susiduria su vietinio ir nacionalinio lygmens problemomis.
- **Pagrindinės problemos**, būdingos visoms švietimo sritims ir skirtinga forma įvardinamos visose savivaldybėse: adekvačių lėšų ir finansavimo šaltinių trūkumas, žmogiškųjų resursų trūkumas, švytuoklinis judėjimas tarp savivaldybės pasitikėjimo nebiudžetiniais švietimo teikėjais ir poreikio griežtai juos kontroliuoti.

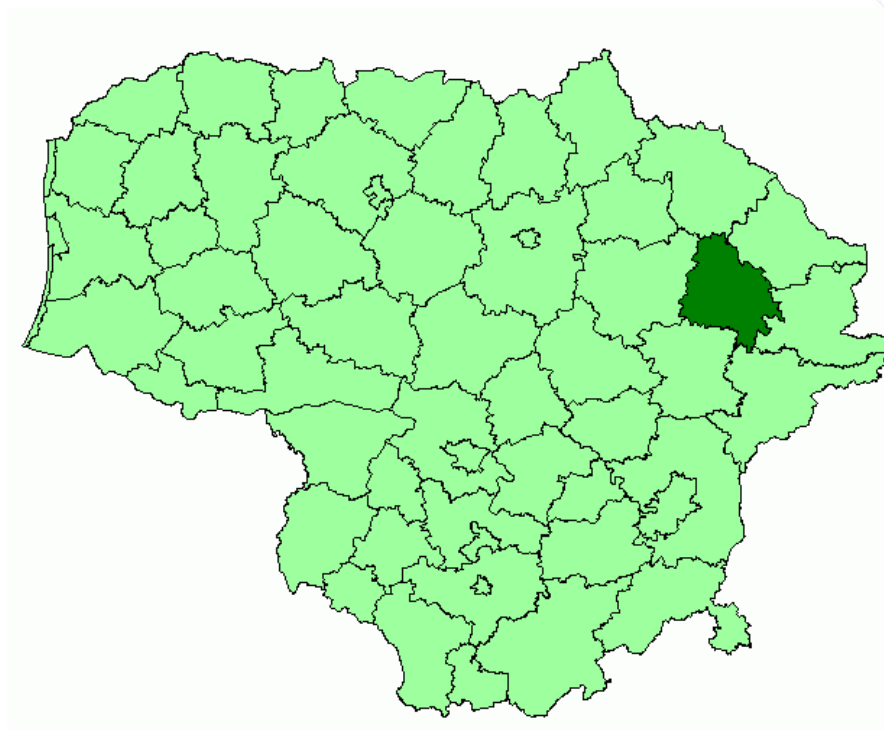

Utenos rajono savivaldybė

Svarbiausi duomenys

0,07 proc.

Tiek lėšų skirta NVO
švietimo paslaugoms
vykdyti nuo bendro
Utenos rajono
savivaldybės švietimo
biudžeto 2018 m.
(NIPC duomenys³)

Švietimo paslaugų finansavimas

Utenos rajono savivaldybė švietimo srityje NVO skiria ženkliai mažesnę biudžetinio finansavimo dalį, negu vidutiniškai savivaldybės visoje Lietuvoje.

Šis skaičius yra **du šimtus kartų mažesnis** už 2014–2020 m. Nacionalinėje pažangos programoje iškeltą 15% tikslą.

	Procentas, skirtas NVO nuo bendro švietimui skirto biudžeto, 2018 m.
NPP 2014–2020 tikslas	15%
Visoje Lietuvoje	2.86%
Utenos raj. sav.	0,07%

Duomenys: Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centras, 2019:
http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_diagramos_2019-11-27_15_25_00.pdf

Švietimo paslaugų finansavimas

Ikimokyklinio ugdymo paslaugų finansavimas valstybės lėšomis Utenos rajone yra didesnis už Lietuvos vidurkį, o bendrojo lavinimo – atitinka Lietuvos vidurkį.

Valstybinis švietimo paslaugų finansavimas, 2018 m.		Vienam besimokančiam teko valstybės lėšų, Eur
Ikimokyklinis lavinimas	Visoje Lietuvoje	2900
	Utenos raj. sav.	3300
Bendrasis lavinimas	Visoje Lietuvoje	2400
	Utenos raj. sav.	2400

Duomenys: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas

Švietimo paslaugų įvairovė pagal paslaugų teikėjo pobūdį

Utenos rajone egzistuoja kelios bendruomeninės švietimo iniciatyvos, pavyzdžiui, veikia pirmoji nebiudžetinė ikimokyklinio ugdymo įstaiga.

Siekiant didesnės švietimo paslaugų teikėjų įvairovės bendrojo lavinimo srityje, reikalinga savivaldybės intervencija.

Švietimo įstaigos tipas		Nebudžetinė	Savivaldybės	Valstybinė
Ikimokyklinė	Lietuvoje	175	687	8
	Utenos raj. sav.	1	7	0
Bendrojo lavinimo	Lietuvoje	72	1189	39
	Utenos raj. sav.	0	21	0

Duomenys: AIKOS registro statistinė ataskaita, 2019 m. gruodžio 31 d.

https://www.aikos.smm.lt/_layouts/15/Asw.Aikos.Reports/ViewReport.aspx?report=%2fStatistin%2fSMIR+statistin%2fSMIR+ataskaitos

Švietimo paslaugų plėtros potencialas

- Nuo 2009 iki 2018 m. Utenos rajone bendrojo lavinimo moksleivių skaičius mažėjo greičiau nei vidutiniškai Lietuvoje. Taip pat mažėjo ir ikimokyklinio ugdymo dalyvių skaičius, nors vidutiniškai Lietuvoje per tą patį laikotarpį atvirkščiai - augo.
- Utenos rajono švietimo paslaugos ir infrastruktūra susiduria ir toliau susidurs su **demografinio susitraukimo iššūkiais**. Kartu tai yra galimybė švietimo paslaugas lokalizuoti, skatinti jų įvairovę, mažėjant kiekybei – koncentruotis į kokybę.

Švietimo paslaugų plėtros potencialas

Švietimo paslaugų naudotojų skaičiaus kaita 2009–2018 m.

Išimokymų ugdymas	Auklėtinių skaičius 2009 m.	Auklėtinių skaičius 2018 m.	Auklėtinių skaičiaus pokytis per 10 m.
Lietuvoje	93660	120885	129 %
Utenos raj. sav.	1533	1334	87 %
Bendrasis lavinimas	Moksleivių skaičius 2009 m.	Moksleivių skaičius 2018 m.	Moksleivių skaičiaus pokytis per 10 m.
Lietuvoje	440504	322344	73 %
Utenos raj. sav.	6251	3749	60 %

Duomenys: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas, remiantis ŠITC duomenimis

Švietimo paslaugų plėtros potencialas

Vaikų įsitraukimas į ikimokyklinį ugdymą Utenos rajone atitinka Lietuvos vidurkį, bet 0–3 m. amžiaus grupėje paslaugos gali būti teikiamos didesnei vaikų daliai.

Vaikų dalis ikimokykliniame ugdyme pagal amžiaus grupę 2018 m. nuo visų vaikų nurodytoje amžiaus grupėje	0–3 m.	3–8 m.
Visoje Lietuvoje	29,8%	64,4%
Utenos raj. sav.	36,4%	67,7%

Duomenys: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas, remiantis ŠITC duomenimis

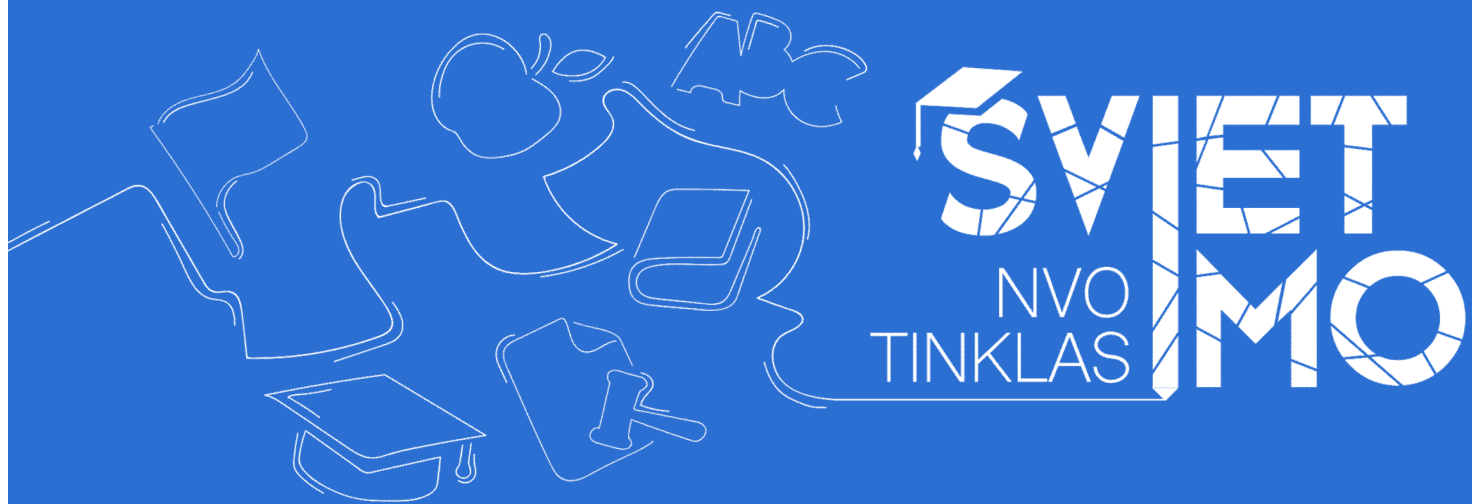
Švietimo paslaugų plėtros potencialas

- Tiek tikslinėmis NVŠ lėšomis besinaudojančių, tiek bet kokio pobūdžio **NVŠ programose** dalyvaujančių moksleivių skaičius Utenos rajone šiek tiek lenkia Lietuvos vidurkį. Šie skaičiai atskleidžia, kad savivaldybėje šios paslaugos, tikėtina, yra prieinamesnės ir patrauklesnės negu kitur.
- Savivaldybės lėšomis finansuojamose programose dalyvaujančių mokinių dalis yra ženkliai mažesnė nei Lietuvos vidurkis, todėl **būtina peržiūrėti finansavimo skyrimo tikslingumą ir prioritetus**, apsvarstyti galimybę nukreipti finansavimą į paklausias nebiudžetinių teikėjų programas.

Švietimo paslaugų plėtros potencialas

Vaikų dalis, dalyvaujanti NVŠ programose	Tikslinėmis valstybės NVŠ lėšomis pasinaudojančių mokinių dalis, 2019 m. gruodžio 31 d.	Savivaldybės lėšomis finansuojamose NVŠ programose dalyvujančių mokinių procentas 2019-2020 m.	Dalyvauja bet kokio finansavimo pobūdžio NVŠ programose arba BUM būreliuose 2019-2020 m.
Visoje Lietuvoje	26 %	6 %	64 %
Utenos raj. sav.	35 %	1 %	76 %

Duomenys: ŠVIS Viešoji statistika, vaikų dalyvavimas neformaliojo švietimo veikloje: <http://svis.emokykla.lt/neformalus-vaiku-svietimas/>

Rekomendacijos

R0: politinis dėmesys

- Švietimo paslaugų teikėjų įvairovės didinimas turėtų būti nuolat **įtrauktas į savivaldybės strateginio planavimo dokumentus.**
- Nesudarius tinkamų sąlygų nebiudžetinių švietimo teikėjų įtraukimui į savivaldybių ir nacionalinę švietimo sistemas, rizikuojama, jog alternatyvios ir inovatyvios švietimo programos ir toliau bus prieinamos tik didesnių pajamų didžiųjų miestų gyventojams, o skirtis tarp regionų ir skirtingų pajamų grupių toliau didės.

R1: finansinės naštos pasidalijimas

Utenos rajone, kaip ir kitose mažosiose savivaldybėse, nebiudžetiniams ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo teikėjams **ypatingai reikalinga savivaldybių parama, mažinant finansinę naštą** (jei ne tiesiogine finansine parama, tai informacine, koordinacine, logistine parama, parama patalpomis):

- Paslaugų perdavimas nereiškia, kad trumpuoju laikotarpiu dingsta finansinė ir organizacinė našta (nors pastaroji ir tampa mažesnė). Nesant adekvataus pradinio finansavimo ir paramos, stiprūs NVO sektoriaus darbuotojai ilgainiui emigruoja į didesnius miestus arba į užsienį, sunku užtikrinti veiklos tęstinumą, įsisuka ydingas ratas.

R1: finansinės naštos pasidalijimas

- Kai kuriose mažesnėse savivaldybėse ekonominiai paskaičiavimai rodo, kad neįmanoma įkurti nebiudžetinės mokyklos, kuri galėtų pilnai finansiškai išsilaikyti, nors kai kuriais atvejais tai įmanoma dėl didesnės savivaldybių administracijų paramos (**pavyzdžiui, Kazlų Rūdoje leidžiant dalintis patalpomis su biudžetine mokykla**).
- Pertvarkant mokyklų tinklą Utenoje, savivaldybės žinioje likusias **patalpas verta „įdarbinti“, palaipsniui jas perduodant nebiudžetiniams švietimo teikėjams**, tuo pat metu skatinant jų savarankiškumą (pavyzdžiui, sveikintina iniciatyva pagal panaudą Utenos trečiojo amžiaus universitetą (TAU) įkurdinti reorganizuotoje mokykloje, o patalpų išlaikymą užtikrinti, TAU teikianč paraiškas neformaliojo suaugusiųjų švietimo (NSS) konkursuose).

R1: finansinės naštos pasidalijimas

Rekomenduotina nustatyti ir oficialiai patvirtinti **skaidrias ūkio lėšų skyrimo nebiudžetiniams teikėjams taisykles.**

Skatinant naujų nebiudžetinių švietimo teikėjų kūrimąsi Utenos savivaldybėje, ūkinės lėšos savivaldybės galėtų būti skiriamos visoms ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigoms krepšelio principu, pavyzdžiui, su lubomis, priklausomai nuo to, kokį mokestį už paslaugas tėvams taiko ugdymo įstaiga.

- Dabar veikiantys nebiudžetiniai teikėjai siūlo atsižvelgti į tai, kad ir biudžetinės švietimo įstaigos gali rinkti netiesioginį mokestį iš paslaugų gavėjų, vadindami tai ne įmokomis už paslaugas, o paramos fondu. Be to pastebima, jog nebiudžetiniai nepelno siekiantys tiekėjai yra suinteresuoti mažinti įmokas ir padaryti savo paslaugas prieinamas didesniam moksleivių skaičiui.

R2: veiklos rodiklių išplėtimas

Siekiant įvertinti nebiudžetinių švietimo teikėjų kuriamą pridėtinę vertę, įsitikinti paslaugų teikimo kokybe ir efektyvumu, svarbu matuoti įvairius - **mikroklimato, emocinio mokinių pasitenkinimo ir pasiekimų** – rodiklius*.

* Pavyzdžiui, <https://www.versme.elektrenai.lm.lt/2015/index.php/lt/441-psichines-sveikatos-dienos-minejimas-akcija-nuotaiku-termometras>

R3: NVŠ įvairovės skatinimas

- Vertinant **neformaliojo vaikų švietimo (NVŠ)** kokybę, būtina atsižvelgti į veiklų įvairovę, nes būtent **įvairovės užtikrinimas** įvardinamas kaip svarbus tėvams ir vaikams.
- Nors dažnas būdas išspręsti patalpų ir infrastruktūros trūkumą – leisti NVŠ teikėjams veikti po pamokų bendrojo lavinimo mokyklose, tačiau vaikai noriau įsitraukia į veiklas, kurios vyksta už jų kasdienės mokyklos ribų.
Alternatyvių erdvių paieška ir suteikimas – galimybė Utenos rajone didinti dalyvaujančių NVŠ veiklose skaičių.

R4: NSŠ koordinatorių įgalinimas

- **Neformaliojo suaugusiųjų švietimo (NSŠ) koordinavimo funkcija** atliekantis Utenos švietimo centras gali **pasidalinti** šia atsakomybe **su NVO sektoriumi**, sukurti koordinavimo tarybą ir joje kolegialiai spręsti, kaip formuoti NSS darbotvarkę vietos lygmeniu.
  - Platesnio veikėjų rato sutelkimas, skatintų diversifikuoti NSŠ veiklas, į jas įtraukti dirbančio amžiaus suaugusiuosius, plėsti, bet neapsiriboti egzistuojančiomis Utenos TAU veiklomis.
- Siekiant efektyvios NSŠ plėtros, Utenoje **būtina numatyti atskirą NSŠ koordinatoriaus etatą** (remiantis sėkmingais Kauno raj., Panevėžio m. ir kitų savivaldybių pavyzdžiais).

R5: NSŠ resursų konsolidavimas

- Utenos rajone, kaip ir kitose mažose savivaldybėse verta **konsoliduoti egzistuojančius išteklius, de facto skiriamus NSŠ veikloms** (savivaldybės NSŠ, visuomenės sveikatos biuro, bendruomenių verslumo skatinimo konkursų lėšas). Konsolidavimo procesas galėtų remtis geruoju Kauno miesto savivaldybės programos „[Iniciatyvos Kaunui](#)“ pavyzdžiu.
- Šiuos resursus skirstant vieno atviro konkurso būdu, būtų galima sumažinti NSŠ teikėjams tenkančią administracinę naštą, pritraukti daugiau nevalstybinių švietimo paslaugų teikėjų bei prisidėti prie jų ilgalaikio finansinio tvarumo ir darbo vietų, kurias projektų metu įkuria NVO, vietos veiklos grupės ar bendruomenės, išsaugojimo.

R6: švietimo koprodukcija

Mažėjančio Utenos rajono gyventojų skaičiaus kontekste **būtina atkreipti dėmesį į NVŠ teikėjų diversifikavimo būdus**: skatinti į švietimo paslaugų teikimą įtraukti teikėjus, kurių pagrindinė veikla nebūtinai nukreipta į NVŠ – vietos veiklos grupes, bendruomenes, socialines paslaugas teikiančias organizacijas.

- Verta skatinti **kooperuotis NVŠ ir NSŠ tiekėjus** – lygiagrečiai teikti paslaugas ir vaikams, ir suaugusiems. Pavyzdžiui, kolegijos ir profesinės mokyklos, kurios į neformalaus mokymosi veiklas gali įtraukti tiek suaugusius, tiek vaikus, taip pat – sudaryti sąlygas ir išoriniams teikėjams organizuoti savo veiklas jų patalpose.
- **Reikia skatinti bendradarbiavimą tarp sektorių**, palaikyti švietimo paslaugų koprodukciją. Pavyzdžiui, švietimo centrui toliau įtraukiant NVO atstovus kaip partnerius ir ekspertus į ESF projektus, vietos veiklos grupėms ir jaunimo organizacijoms kartu dalyvaujant organizuojant NVŠ.

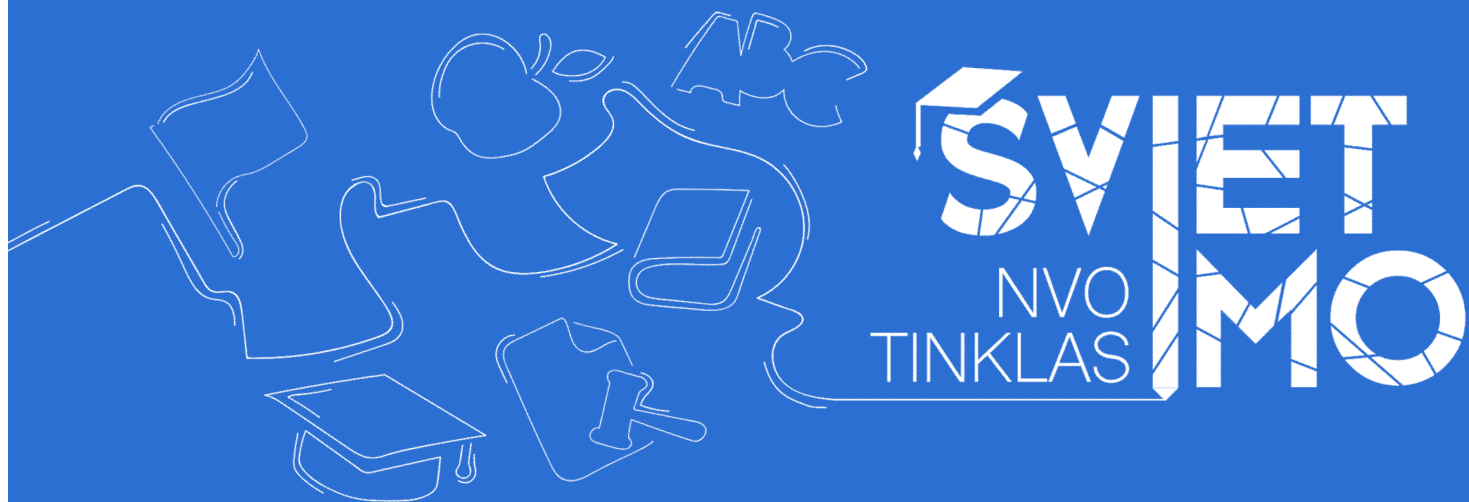
R7: bendradarbiavimas su kaimynais

Utenos rajono savivaldybei verta **inicijuoti ir įgyvendinti kooperacinius modelius, skirtus kelių gretimų mažų savivaldybių bendradarbiavimui**, organizuojant švietimo paslaugas:

- Trūkstant įvairių švietimo grandžių paslaugų teikėjų, kooperacijos modeliai gali padėti sutelkti išteklius ir pritraukti daugiau teikėjų, potencialiai galinčių teikti paslaugas kelių gretimų mažų savivaldybių ribose. Taip teikėjų kvietimas iš kitų savivaldybių taptų koordinuotas, o ne paliktas savieigai.
- Bendradarbiaujant su kaimyninėmis savivaldybėmis, **dėmesys turėtų būti skiriamas sinergijų tarp jau veikiančių švietimo paslaugų teikėjų (ypač nebiudžetinių) skatinimui** ir būdų veikti keliose savivaldybėse vienu metu paieškai, o ne naujų struktūrų kūrimui.

R8: „kontaktinių“ veiklų inicijavimas

- Utenos rajone verta daugiau dėmesio skirti „**kontaktinėms**“ veikloms (kontaktų mugėms, diskusijoms, bendriems renginiams), keičiančioms nuostatas apie nebiudžetinių veikėjų įtraukimą į švietimo paslaugų teikimą, kuriuose dalyvautų biudžetiniai, nebiudžetiniai švietimo paslaugų teikėjai ir savivaldybės tarnautojai.
  - „Švietimiečiams“ verta analizuoti kitų sektorių praktikas ir identifikuoti geruosius pavyzdžius didinant paslaugų teikėjų įvairovę Utenos rajone. Pavyzdžiui, kultūros, socialinių paslaugų ir sporto NVO skiriamos dalys nuo bendrų šių sektorių biudžetų Utenos rajone yra atitinkamai didesnės ir siekia 4,49 proc., 6,24 proc. ir 46,22 proc. (NIPC duomenys, 2018 m.).

Pokyčio rodikliai

Pokyčių rodikliai

PR0: Utenos rajono savivaldybės strateginiame veiklos plane įtrauktas švietimo teikėjų įvairovės plėtros tikslas.

PR1.1: Visuose švietimo lygmenyse (ikimokykliniame, bendrajame, NVŠ, NSS) kartą per metus matuojama savivaldybės parama nebiudžetiniams švietimo paslaugų teikėjams:

- Finansinė parama, pagal panaudą arba lengvatinėmis sąlygomis skirtos patalpos, informacinių pranešimų pasiekiamumas, suteiktas transportas ir jo kryptys.
- Atliekant matavimą, kartu su partneriais įvertinamas paramos poreikis ir skyrimo galimybės būsimais biudžetiniais metais.

PR1.2: Savivaldybės tarybos patvirtinta ūkio lėšų skyrimo nebiudžetiniams švietimo paslaugų teikėjams tvarka.

Pokyčių rodikliai

PR2: Kartą per metus matuojami mikroklimato, emocinio pasitenkinimo ir pasiekimų Utenos rajono švietimo įstaigose rodikliai.

PR3: Parengtas naudojamų ir alternatyvių NVŠ erdvių žemėlapis.

PR4.1: Suburta NSŠ taryba.

PR4.2: Sukurta atskira NSŠ koordinatoriaus pareigybė.

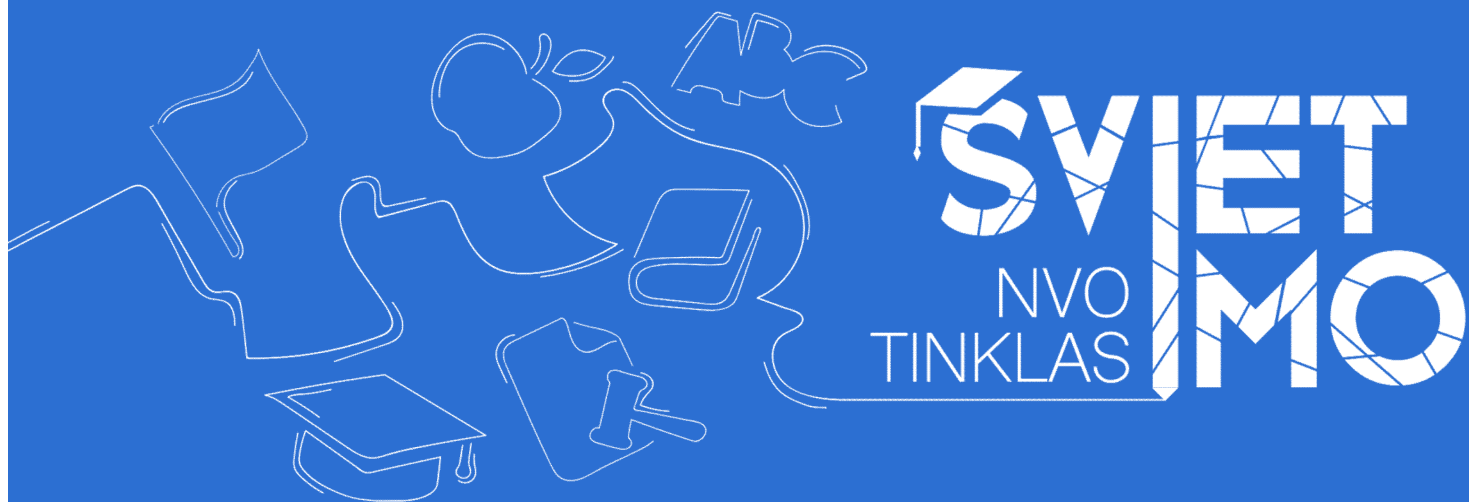
PR5: Atliktas NSŠ finansinių šaltinių konsolidavimo įvertinimas ir parengtas konsolidavimo planas.

PR6.1: Bendrų NSŠ ir NVŠ veiklų skaičius.

PR6.2: Bendrų tarpsektorinių švietimo veiklų skaičius.

PR7: Bendrų švietimo iniciatyvų su kaimyninėmis savivaldybėmis skaičius.

PR8: Suorganizuotų „kontaktinių“ renginių skaičius ir dalyvių iš skirtingų švietimo sektorių proporcija.

Ačiū už dėmesį!

www.svietimotinklas.lt

Tyrimo komanda

PILIE TINĖS
VISUOMENĖS
INSTITUTAS

europos namai

Ieva Petronytė –
Urbonavičienė,
direktorė

Maryja Šupa, tyrėja

Judita Akromienė,
direktorė

Žilvinas
Švedkauskas,
analitikas

Susisiekiame: info@svietimotinklas.lt

Pastabos

1. Kiekybiškai analizuoti Kauno raj., Kazlų Rūdos, Tauragės raj., Elektrėnų, Šiaulių raj., Joniškio raj., Zarasų raj., Pakruojo raj., Utenos raj., Šiaulių m., Alytaus m. ir Kauno m. savivaldybių duomenys.
2. Grupinės ekspertų diskusijos vyko Kazlų Rūdos (2019-06-04), Utenos raj. (2019-07-02), Kauno m. (2019-11-29) ir Kauno raj. (2020-01-15) savivaldybėse.
3. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. *Paslaugų perdavimo diagramos*. Vilnius, 2019, http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_diagramos_2019-11-27_15_25_00.pdf

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

***

Parengta įgyvendinant projektą „Naujoji švietimo paradigma konkurencinėmis sąlygomis“ (projekto kodas: 10.1.2-ESFA-K-917-03-0011), finansuojamą iš 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ Nr. 10.1.2-ESFA-K-917 priemonės „Visuomenės nepakantumo korupcijai didinimo ir dalyvavimo viešojo valdymo procesuose skatinimo iniciatyvos“.